

Huurdersvereniging Amsterdam
Kennisdeelbijeenkomst “Prachtwijk, Krachtwijk en de Wijkaanpak”
d.d. 24 april 2009

Deze bijeenkomst gaat over de stand van zaken ten aanzien van de wijkaanpak. Centraal staat de vraag hoe huurdersorganisaties kunnen inspelen op de mogelijkheden. Hoe gaat het nu ruim twee jaar na de aanvang van de Wijkaanpak met de Krachtwijken? Tijdens deze bijeenkomst zal met name ook tekst en uitleg gegeven worden over de methode: ‘het vouchersysteem’. Hiervoor zijn twee gastsprekers uitgenodigd. **Thijs van Mierlo** van het **Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA)** en **Bert Meintser** van het **Amsterdams Steunpunt Wonen (ASW)**. De gespreksleiding is in handen van **Margriet Koomen** van de **Huurdersvereniging Amsterdam (HA)**.

Thijs van Mierlo van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA)

Het LSA is een vereniging van actieve bewoners die samenwerken om de leefbaarheid in hun wijk te vergroten. De vereniging bestaat uit een platform van bewoners die allemaal komen uit de 31 grote steden die betrokken zijn bij het grote stedenbeleid. Het LSA doet voornamelijk belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding. Ook kennisuitwisseling is een belangrijke peiler voor het LSA, deze kennisdeelbijeenkomst is hier een voorbeeld van. Bij de kennisuitwisseling gaat het met name om bewoners bij elkaar te brengen om zo te leren van elkaars ervaringen. Als laatste doet het LSA ook veel aan methodiekontwikkeling, waarvan de vouchers een onderdeel zijn. Het belang van methodiekontwikkeling is vooral ontstaan vanuit kritiek op het lokale welzijnswerk, die vaak niet genoeg voor elkaar kregen op het gebied van het activeren van bewoners. Bij het vouchersysteem draait het om tegoedbonnen, bewoners mogen zelf beslissen waaraan ze deze tegoedbonnen willen besteden. Hierdoor krijgen bewoners meer invloed in hun eigen wijk en raken ze meer betrokken.

Bij de wijkaanpak gaat het meestal over bewoners, maar bewoners zijn vaak ook huurders. Huurders zijn belangrijk in de wijkaanpak. Huurders worden soms gezien als oorzaak van de problemen in de wijk. Het is een doelgroep waar direct beleid op gemaakt wordt en bij herstructurering zijn huurders onderdeel van de wijkaanpak. Duidelijk is ook dat georganiseerde huurders zeer betrokken zijn bij het wel en wee van de wijk. Maar huurders zullen vooral betrokken moeten worden bij de wijkaanpak omdat het geld voor de krachtwijken voor een groot deel afkomstig is van de corporaties. Indirect worden de investeringen opgebracht door de huurders via de corporaties.

Toch worden soms huurders niet betrokken. Thijs vraagt aan de zaal of men dit herkent. Hierop wordt gereageerd dat zelfs bij een grote renovatie in de wijk onderhandelingen zeer moeizaam verlopen. Ook wordt gezegd dat er weinig ondersteuning is en dat hierdoor mensen minder participeren. Een andere aanwezige meldt zelf lid te zijn van een begeleidingscommissie voor een vernieuwingsplan voor participatie. Thijs zegt dat over het algemeen gezegd kan worden dat de bewonersparticipatie nog achterblijft. Het heeft te maken met het niet durven uit handen te geven. De regie blijft meestal liggen bij de gemeente. Ook de gebrekkige samenwerking tussen gemeente en corporatie speelt parten. De samenwerking wordt alleen nog maar bemoeilijkt als er ook nog een derde partij, namelijk de huurders, bij betrokken wordt. Wat de wijkparticipatie ook moeilijker maakt is dat huurders per corporatie georganiseerd zijn en in een wijk zijn over het algemeen meerdere corporaties actief. Het leidt tot een achterblijvende organisatiegraad.

De kansen voor de huurders zijn er wel. Zo verloopt de samenwerking van alle huurders en kopers in de Rivierenwijk in Deventer zeer goed. De reden is dat de regie deze keer helemaal bij de corporatie is komen te liggen. De gemeente heeft de regie overgedragen aan

de corporatie omdat zij het meeste geld investeren in de wijk. Dat vervolgens ook de kopers erbij betrokken zijn heeft de kansen alleen maar vergroot. Kansen zijn er ook als er maar tien jaar vol gehouden wordt. Zo heeft de wijkraad in Alkmaar Overdie uiteindelijk committent gekregen van de gemeente. De wijkraad is zelf gekomen met plannen en hebben zelf het initiatief genomen in plaats van wachten tot de gemeente komt. Dit heeft heel goed gewerkt. Het is bij dit soort initiatieven wel belangrijk dat er voldoende budget is voor met name ondersteuning. Als men het vermogen heeft de achterban te mobiliseren kan dat ook leiden tot succes. Dit is bewezen in de wijk Malberg in Maastricht waar men door ophef samen sterk is komen te staan.

Grotere kansen liggen er natuurlijk ook bij de vouchers. Door de Tweede Kamer is er een grote hoeveelheid geld beschikbaar gekomen voor bewoners. Tien miljoen is bedoeld voor de veertig krachtwijken en nog eens tien miljoen voor de 31 (grote steden beleid) steden. Volgend jaar zal 25 miljoen uitgekeerd worden.

Dit geld moet direct bij de bewoners terecht komen. De Woonbond en het LSA zijn gevraagd er voor te zorgen dat dit geld niet aan de strijkstok blijft hangen. Daarvoor is dit vouchersysteem opgezet. Het idee achter de vouchers is simpel. Het geld moet bij de bewoners terecht komen en bewoners beslissen. Het moet snel en informeel gebeuren. Er wordt niet gewerkt met grote cashbedragen maar het gaat via vouchers. De vouchers moeten het vertrouwen geven dat geld daadwerkelijk bij de bewoners terecht komt. Als het vouchersysteem goed werkt zal volgend jaar de beloofde 25 miljoen uitgekeerd worden via de vouchers.

De taak van de gemeente bij de vouchers is onder andere het aanwijzen van de wijken. Probleem hierbij is dat de aangewezen wijken vaak wijzigen per jaar, het ene jaar is het deze wijk, het volgende jaar weer een andere wijk. In bepaalde gemeenten wordt het geld besteed aan alle bewoners in plaats van aan een wijk. Van de 31 gemeenten doen er maar 14 mee met het vouchersysteem. Een andere taak van de gemeente is het vormen van een regiegroep. Deze regiegroepen zijn gemandateerd door de gemeente, bij de ene gemeente wat meer dan bij de andere. Als laatste taak bij de vouchers heeft de gemeente het beheren van de kas.

Bewoners moeten bij het vormen van een regiegroep er voor zorgen dat leden uit verschillende achtergronden komen voor een groter draagvlak. Een regiegroep heeft als taak initiatieven in de wijk te stimuleren. De regiegroep beslist over de aanvragen, deelt uiteindelijk de vouchers uit en stelt de kasbeheerder (gemeente) op de hoogte. De regels zijn dat het geen eigen belang mag dienen, het mag niet ingaan tegen de wet of het vergunningenstelsel. Bij een aanvraag van meer dan tienduizend euro beslist niet de regiegroep maar zal er een wijkraadpleging worden georganiseerd. Deze wijkraadplegingen kunnen op verschillende manieren gedaan worden, een ervan is een brief in iedere bus met een antwoordformulier. Het is zaak dat bij een wijkraadpleging iedereen in de wijk een kans moet krijgen om zich te laten horen. De mensen van de regiegroep zijn allemaal vrijwilligers, zij moeten steun kunnen vragen bij bijvoorbeeld actieve leden van de besturen van huurdersorganisaties, bij ambtenaren van de gemeente, bij kamerleden, bij opbouwwerkers. Amsterdam en Tilburg zijn de twee gemeenten die het vouchersysteem het meest ver hebben ingevoerd, zij hebben alles bij de bewoners neergelegd.

Vragen uit de zaal naar aanleiding van Thijs zijn verhaal.

- Waarom is het Engelse woord 'voucher' gebruikt? Volgens Thijs is hiervoor gekozen omdat het idee voortkomt uit Engeland via het Engelse project 'Can Do' wat zeer succesvol was. Het LSA heeft dit vertaald in het project 'Kan wél!', meer informatie hierover staat op de website www.kanwel.nl of op www.lsabewoners.nl.
- De ene keer wordt er gesproken over 31 steden van het grote steden beleid, de andere keer is het 27 steden. Wat is het verschil tussen deze G31 en G27. Het antwoord van

Thijs hierop is dat er ook nog een G4 is, wat voor de vier grote steden bedoeld is. Zij hebben hun eigen overleg naast dat van de 31 steden. De overige 27 steden hebben hierop ook hun eigen overleg gevormd.

Bert Meintser van het het Amsterdams Steunpunt Wonen (ASW)

Via het project 'Bewoners aan het stuur' werkt het ASW in opdracht van de Huurdersvereniging Amsterdam met het voucher-experiment in drie wijken in Amsterdam: Venserpolder, Dapperbuurt en Reimerswaal. Samen met de HA is gezocht naar drie wijken die niet onder de Vogelaarwijken vallen, maar waar wel meer aandacht naar toe moet. Gezocht is ook naar die wijken waar ondersteuning te vinden is in de vorm van bijvoorbeeld actieve huurdersorganisaties.

Het doel van dit experiment is dat bewoners meer verantwoordelijkheid nemen. Bewoners mogen zelf beslissingen nemen over hun wijk. Verder is het doel dat mensen meer actief worden in hun wijk en dat meer doelgroepen bereikt worden. Uiteindelijk is het doel dat de leefbaarheid verbetert en het onderlinge contact in de wijk versterkt wordt. De belangrijkste uitgangspunten zijn dat het laagdrempelig en toegankelijk moet zijn, er moet niet te veel geregeld hoeven te worden om dingen voor elkaar te krijgen. Ook is een belangrijk uitgangspunt dat bewoners eigenaar blijven van hun idee. En belangrijk is ook dat bewoners zelf over hun eigen initiatieven beslissen.

Voor het voucher-experiment zijn een aantal richtlijnen opgesteld. Het moet bijdragen aan een prettig samenleven. Het moet haalbaar zijn binnen de gestelde tijd. Dat betekent dat aan het eind van dit jaar het geld al besteed of vastgelegd moet zijn. Het mag geen privé belangen dienen. Er mogen wel vergoedingen uitbetaald worden voor werk maar de bedenker van het initiatief mag niet zelf het werk uitvoeren en er voor betaald krijgen. Het moet passen binnen de wetgeving. Het onderhoud en het beheer moeten geregeld zijn. Er moet rekening gehouden worden met het feit dat het subsidiegeld naar verloop van tijd op is, wie neemt dan het beheer over. Als laatste richtlijn geldt dat de initiatiefnemer bereid moet zijn het idee zelf uit te voeren, eventueel met ondersteuning.

Bij de werkwijze van het experiment is het overleg met de lokale partijen erg belangrijk. Vooral het opbouwwerk speelt hierbij een grote rol. Zo halverwege het experiment is al gebleken dat de samenwerking met het opbouwwerk meer richting coproductie zou moeten gaan. De volgende stap in de werkwijze is het instellen van een bewonersregiegroep. Deze groep moet niet al te groot zijn, zo'n vijf tot zeven mensen, en zij moeten een afspiegeling zijn van de buurt. Vervolgens moet een startbijeenkomst opgezet worden waar de initiatieven gegenereerd worden. Hieruit kunnen werkgroepen opgezet worden. Daarna zal in een uitwerkingsbijeenkomst van idee naar plan worden toegewerkt. De plannen worden daarna verder uitgewerkt. Uiteindelijk wordt alles op een rij gezet en wordt er afgestemd en getoetst. De regiegroep geeft als laatste de goedkeuring over de voorgestelde plannen. Plannen die boven de tienduizend euro uitkomen, worden beslist via de wijkraadpleging. De vouchers worden verstrekt en ondersteuning wordt geboden bij de uitvoering van de bewonersinitiatieven. De regiegroepen krijgen advies van twee adviseurs, een is een bestuurder van de HA en de andere is een medewerker van een corporatie of stadsdeel. Deze adviseurs hebben geen stemrecht in de regiegroep.

Hoe is het inmiddels vergaan in de drie wijken: Dapperbuurt, Reimerswaal en Venserpolder. In de Dapperbuurt is een grote startbijeenkomst gehouden met zo'n 60 á 70 mensen, die in kleinere groepjes uiteen zijn gegaan. Er zijn 40 initiatieven ingediend waarvan er 14 zijn gehonoreerd en 4 nog in de procedure zitten. In totaal is aan 175.000 euro ingediend. Op 14 mei zullen de vouchers worden uitgereikt. Voor de zomer zal de helft van het bedrag besteed zijn. De initiatieven voor de Dapperbuurt liggen voornamelijk in het verfraaien van de buurt en het bij elkaar brengen van mensen.

In de Venserpolder zijn 21 initiatieven ingediend waarvan er nog 14 in procedure zijn. Er is in totaal voor 100.000 euro ingediend. In de loop van de tijd zijn er een paar initiatieven afgevallen omdat mensen hun plan teruggetrokken hadden. Toch wordt er ook hier naar gestreefd voor de zomer de helft besteed te hebben. Op 3 juni is er een voucheruitreiking. De initiatieven voor de Venserpolder liggen voornamelijk in projecten voor meer groen en projecten voor kinderen.

In Reimerswaal is het experiment enigszins anders verlopen. Daar is meer gewerkt met een bewonersplatform, wat er op neer kwam dat het elke keer meer leek op een wijkraadpleging. Dit is gedaan omdat Reimerswaal een vernieuwingsgebied is waardoor er veel doorstroming is. Hierdoor was het lastig een vaste regiegroep te vormen. Er zijn 15 initiatieven ingediend waarvan er 10 gehonoreerd zijn. In totaal is er voor 91.000 euro ingediend. De initiatieven voor Reimerswaal lagen meer op het gebied van schoonmaakacties, projecten voor de jeugd en groene binnentuinen.

Halverwege het experiment zijn de volgende leer- of aandachtspunten ontstaan: Bewonersbegeleiding en ondersteuning zijn essentieel voor het succes van de vouchers. Er moet gezorgd worden dat zoveel mogelijk het geld bij de bewoners terecht komt. De afhandelskosten van 14 tot 17% voor de ondersteuning zijn echter wel van belang, daarvoor is ondersteuning te belangrijk. Verdere aandachtspunten zijn de moeilijke inschatting van de kosten en de risico's bij het afhandelen van offertes. Met name bij het te maken krijgen van offertes is begeleiding en afstemming nodig. Ook zijn een gebrek aan bewonerskader en het onstabiele karakter van een buurt, met name in sloopwijken, aandachtspunten. Veel initiatieven vragen om meerjarige uitgaven. Mensen die plannen indienen moeten hier rekening mee houden. Het initiatief ligt in feite bij de bewoners, zij moeten zorgdragen dat projecten doorgaan, ook na het jaar 2010. Als laatste aandachtspunt is opgevallen dat er veel kleine aanvragen zijn ingediend die weinig gericht zijn op de gehele buurt. Dit heeft te maken met dat mensen het toch dicht bij huis zoeken maar ook is het makkelijker om onder het bedrag van 10.000 euro een plan in te dienen.

Positieve leerpunten zijn dat bewoners zich druk maken over de buurt. Stadsdelen hoeven niet meer te zoeken naar mensen om ze ergens bij te betrekken. Het werkt eerder andersom en dat verhoogd de creativiteit. Een ander belangrijk leerpunt is het empowerment effect. Er zijn groepen die veel willen maar niet weten hoe ze dat moeten aanpakken, met begeleiding en ondersteuning kan er veel bereikt worden.

Vragen uit de zaal en punten van discussie.

- Welke corporaties zijn betrokken in de drie wijken. Voor de Dapperbuurt is dat met name De Key, voor Venserpolder de Alliantie en voor Reimerswaal is dat Ymere. Op de vraag of de samenwerking met de corporatie nu makkelijker gaat bij het voucher-experiment, blijkt dat vaak in de praktijk toch tegen te vallen. Dat is een belangrijke reden om een adviseur in de regiegroep te hebben die werkt bij een corporatie of stadsdeel. Zij worden gebruikt als eerste omgang en geven bewoners zo positievere aandacht en meer hulp.
- Er zijn veel initiatieven ingediend. Is er na verloop van tijd al enige samenhang te zien in wat er bereikt is. Het antwoord luidt dat er een stedelijk onderzoek komt naar de effecten van de wijkaanpak met vragen als hebben mensen nu daadwerkelijk meer contact gekregen met elkaar in de wijk. De Hogeschool van Amsterdam zal in opdracht van de gemeente onderzoek doen naar de participatie en sociale cohesie.
- Wat is de rol van de adviseurs in de regiegroepen. Gaan deze niet te veel een stempel drukken op het geheel. Bert antwoordt hierop dat dit niet de bedoeling is en dat er bovendien een projectleider is die er voor moet zorgen dat de bewoners de keuzes maken. Zoals Bert het tot nu toe heeft meegemaakt in de regiegroepen stellen adviseurs zich zeer terughoudend op, maar ze worden wel gevraagd om advies.
- Waar ligt het aan dat het bij het ene project sneller gaat dan bij de andere. Volgens Bert heeft het te maken dat er bijvoorbeeld bij de Dapperbuurt de ondersteuning daar veel beter geregeld is, dat speelt een grote rol. Het heeft te maken met de geschiedenis van

- de wijk, daar zijn al veel eerder dingen opgezet en geregeld.
- Hoe wordt de controle geregeld van het verloop van de initiatieven. Bert geeft aan dat dit geregeld is in de richtlijnen van het experiment. De regiegroep moet ook de uitvoering verzorgen. De controle hierop wordt achteraf gedaan.
 - Ingediende plannen kunnen op het grensvlak liggen van typisch plaatsgebonden probleemgevallen, zoals verkeersproblemen. Plannen moeten wel aansluiten bij plaatselijk initiatief, aldus Bert. Er moeten altijd aanknopingspunten worden gevonden bij initiatieven die al bestaan. Zo waren de plannen in Venserpolder voor speelplek-gelegenheden en binnentuinen al bestaande initiatieven. Hierbij werd aangesloten op wensen bij bewoners die er al lagen. Venserpolder is geen Vogelaarwijk, toch zijn daar een aantal zaken niet goed. De vouchers geven de gelegenheid om daar toch wat te doen. Ook is heel erg gekeken naar hoe plannen beter benaderbaar kunnen worden en er minder afhankelijkheid is van plaatselijke instanties. Het is nog te vroeg om dat te kunnen beoordelen. Hoe reageren ambtenaren op initiatieven van bewoners. Het is een duidelijk aandachtspunt.
 - Er zijn veel verschillende plannen ingediend, komt er na afloop een lijst van goede en nuttige projecten. Margriet zegt dat daar nog niet aan gedacht is. Wel zijn meerdere projecten te lezen op de website van de HA en het ASW. Dit is bedoeld om mensen op ideeën te brengen.

Margriet eindigt deze kennisdeelbijeenkomst met de stelling of het werken met de vouchers nu beter is of dat participatie toch meer gelaten moeten worden bij de stadsdelen. Hierop wordt gereageerd dat een stadsdeel heel goed beslissingen kan nemen maar dan moet dat wel gebeuren met een stempel van goedkeuring van de bewoners. De vraag wordt gesteld of men het wel moet zoeken in een tegenstelling tussen bewoners en stadsdelen. Eigenlijk moeten ze aanvullend aan elkaar zijn en naast elkaar staan. Bovendien moet er verschil worden gemaakt tussen de deelraad van een stadsdeel of de ambtenaren. Het is goed als bewoners meer zelf doen, het zorgt voor een beter onderling contact en de betrokkenheid wordt groter. De maatschappelijke participatie is goed voor de vouchers. Hierbij gaat het om wat bewoners doen met elkaar. Dit is meer een horizontale participatie. Bij politieke participatie ligt dit heel anders, dit is veel meer een verticale participatie en die werkt niet goed bij de vouchers. Als er een koppeling kan worden gemaakt tussen denkers en doeners maakt dat het sterker. Met niet alleen vouchers maak je een buurt beter. Margriet sluit de bijeenkomst af met dat de stelling een valse tegenstelling heeft opgeroepen. Het moet zijn dat bewoners en de stadsdelen aanvullend zijn aan elkaar. Margriet dankt Thijs en Bert voor hun bijdragen aan deze bijeenkomst.